

PÉTERFI RITA

Olvasásfejlesztés itthon és külföldön Bevált módszerek, kipróbálásra érdemes ötletek

Az utóbbi években egyre gyakrabban jelezték a különböző típusú könyvtárakban tevékenykedő kollégák, hogy örömmel fogadnák olyan, az olvasásfejlesztéssel kapcsolatos ötletek, bevált gyakorlatok, módszerek bemutatását, amelyek megismerésével az ő munkájuk is hatékonyabbá válhatna. A külföldi szaksajtóban is egyre másra jelennek meg erről szóló írások, s a British Council¹ és a Goethe Intézet² is szervezett olyan tanfolyamot, továbbképzést, ahol a téma iránt érdeklődők közelebbről megismerkedhettek a külföldi tapasztalatokkal. Fontosnak tartjuk, hogy a már valahol kipróbált és bevált módszerek bemutatásra kerüljenek, hogy a hazai könyvtárak már a letisztult kezdeményezések honosításával foglalkozhassanak, legalább a kísérletezésre, próbálkozásra szánt idő részben csökkenthető, lerövidíthető legyen.

Jelen összefoglalás tehát azzal a szándékkal készült³, hogy ezen példák közül a legfontosabbakat, a máshol még nem publikáltakat bemutassuk, s a lelőhelyek megadásával segíthessük a kapcsolatfelvételt, a tájékozódást.

Ringató

A foglalkozás célja, hogy a családok megismerhessék a családban történő kisgyermekkorú zenei és nyelvi nevelés lehetőségeit. A 30 perces „ringató” foglalkozáson már hat hónapos (vagy még fiatalabb kortól) vehetnek részt a csecsemők, kisgyermek a szüleikkel, nagyszüleikkel. A könyvtár épületében a szakember a gyerekeknek és szüleiknek mozgással együtt járó verseket, mondókákat tanít. A korai anya-gyerekek kapcsolatban hatékonyan fejleszthetők a kicsik kommunikációs és zenei képességei.

(További információ: honlap: www.ringato.hu)

Ringató tanfolyam gyerekkönyvtárosok számára

A tanfolyam célja olyan gyerekkönyvtárosok képzése, akik kedvet éreznek ahhoz, hogy ők maguk is foglalkozásokat tartsanak csecsemők és kisgyermek számára. A tanfolyamon elsajátíthatják azokat az ismereteket, amelyek a legkisebbek számára szervezett ének- és mondókatanulós foglalkozások tartásához szükségesek. A képzéssel biztosítottá válhat a foglalkozások könyvtárbéli jelenléte. A tanfolyam elvégzése után a könyvtárosok maguk is vezethetnek ilyen kurzusokat. A program működhet akkor is, ha már pályázati támogatás nem áll a könyvtár rendelkezésére. Információ a fentebb megadott címen kérhető.

Harmonikus kezdet

A foglalkozások célcsoportját a gyermeket váró szülők képezik. A kismamákat kéthetente a könyvtárba invitáló program keretein belül zenehallgatásra, felolvasásra kerül sor. A rendezvény résztvevői egy zenei-irodalmi összeállítást tartalmazó CD-t kapnak ajándékba, melyet otthon is hallgathatnak. A rendezvény helyszíne a könyvtár, ahol lehetőség nyílik arra, hogy a vonatkozó szakirodalommal megismerkedhessenek a résztvevők. A rendezvény szervezésében partner lehet a Magyar Védőnői Szolgálat. Ehhez kapcsolódhat a következő előadássorozat, melyet ugyancsak leendő szülőknek szólnak.

„Szülőképző”

A foglalkozások célja, hogy a gyermeket váró házaspárok felkészülhessenek a szülői szerepre szakemberek – pszichológus, óvónő és védőnő – bevonásával. A helyszín ebben az esetben is a könyvtár, s a közreműködő partner a védőnői szolgálat. Ilyen foglalkozásokat már tartottak a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtárban.

(További információért hozzánk lehet fordulni.)

Könyvet cumiért

A norvég minta alapján megvalósuló program célja kisgyerekes családok könyvtárral való kapcsolatfelvételének ösztönzése. Azok a gyerekek, akik a könyvtárban hagyják cumijukat, könyvet kapnak ajándékba. (S egyúttal megtörténhet a cumiról való leszoktatás is.) A programidőszak végén a könyvtár kiállítást szervez a leadott cumikból. Valamint a könyvtárba látogató szülőknek szakirodalom ajánlása gyermekneveléssel, egészségmegőrzéssel, az olvasásra neveléssel kapcsolatos témákban. A program ötletadója és honosítója ugyancsak a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár.

Prospektus a „Szülők kérdezik az olvasásról” címmel

A cél a szülők segítése, ötletekkel való támogatása a gyermekeik olvasás és írástanulása során felmerülő kérdések megválaszolásával, hétköznapi ötletekkel, melyek által gyermekeik olvasással kapcsolatos attitűdjeit pozitívan befolyásolhatják. A szülők által leggyakrabban megfogalmazott kérdések „kérdézz-felelek” formában kerültek megválaszolásra. A kiadvány végén egy gyerekek részére – a Gyerekirodalmi Adatbázis felhasználásával készült – összeállítás is található, korosztályi bontásban. A szórólapok elhelyezhetők a könyvtárakban, de egyéb közösségi helyszíneken is, például orvosi rendelőkben vagy könyvesboltokban. Közreműködő partner lehet a Magyar Olvasástársaságon (HUNRA) kívül, a Magyar Védőnők Egyesülete, illetve a kisebbségi önkormányzatok.

A kiadvány szövege beszerezhető a Magyar Olvasástársaságtól.

(További információ: www.hunra.hu)

Videó- és hangfelvételek az olvasás népszerűsítésére

A cél az olvasás örömszerző funkciójára való figyelemfelhívás közismert személyek vallomásai segítségével, akik arról vallanak, hogy mit jelent számukra az olvasás. A szülők és a gyerekek számára bemutatásra kerülnek olvasni szerető színészek, írók, tudósok, sportolók, zenészek, politikusok, a médiából ismert személyek. A videó- és

hangfelvételek kölcsönözhetőek a könyvtárakban, illetve hozzáférhetőek az iskolákban, orvosi rendelőkben.

Közreműködő partnerek azonosak lehetnek az előző pontban említettekkel.

Havonta egy könyv a gyermekek lelki egészségéért!

Egyesült államokbeli példa alapján az újszülött családjához, rokonságához, baráti köréhez tartozó személy elvállalja, hogy a gyermeknek 6 éves koráig minden hónapban ajándékozik egy könyvet. Ez hozzájárulhat a családi könyvtárak rendszeres gyarapodásához, s a gyerekkönyvekkel való gazdagodás révén megvalósulhat a gyerekek korosztályuknak megfelelő könyvekkel való folyamatos ellátása is. Közreműködő partner lehet az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, valamint a Magyar Olvasástársaság.

A Babaolvashow projekt működtetése

A cél a 2007 októberében az „Összefogás a könyvtárakért” c. rendezvénysorozat keretében elindított Babaolvashow c. projekt működtetése, az országos lefedettség biztosítása.

Az adott évben született csecsemők a védőnő közvetítésével könyvajándékot és meghívót kapnak a helyi könyvtárba. A konkrét programot megelőzi az orvosi rendelőkben végzett népszerűsítő munka. Várható eredmény, hogy a szülők a gyerekeket beírják a könyvtárba, az anyák mellett az apák is megjelennek a rendezvényeken, a családok rendszeresen látogatják a könyvtárakat, elkezdődhet a ritmusérzék fejlesztésével a későbbi írás- és olvasástanítás előkészítése, fejlődik a szókincs, valamint megkezdődhet a szövegértő készség alapozása. Közreműködő partner lehet az Egészségügyi Minisztérium, a Magyar Védőnők Egyesülete, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, a Magyar Olvasástársaság, a Fejlesztő Pedagógusok és Logopédusok Egyesülete, valamint a kisebbségi önkormányzatok.

A program része a Nagy Olvashow című programsorozatnak, melynek további projektjei (Kölyökolvashow, Tiniolvashow, Nagyiolvashow) a különböző korosztályok képviselőit célozzák meg.

(További információ: <http://osszefogas.kjmk.hu/>)

Könyvstart – könyvmászóka

Nyári olvasóprogram kisgyerekek számára, amely a könyvtári tagságot népszerűsíti, a könyvkölcsönzés mellett megismerteti a kisgyermeket és a szülőket, hogy a könyvtár milyen egyéb lehetőségeket és szolgáltatásokat nyújt már a legkisebbek számára is. A cél a mondókatanulásra járó látogatók megőrzése a nyári időszakban.

Bíztató kezdet

A cél az írás- és olvasástudás, valamint a beszédképesség fejlesztése, valamint a gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztettség felszámolásának segítése.

A programban a könyvtár partnerintézmények bevonásával (a védőnői szolgálattal, a bölcsődékkal és az óvodákkal) meghívót ad át a 2 éves és idősebb, iskoláskor előtti

gyerekeknek, a könyvtárba invitálva őket. Könyvtári beiratkozásukkor sor kerül a Könyvstart-plusz csomag átadására, mely hangzóanyagot és könyvet tartalmaz az adott korosztály számára összeállított dokumentumokból. A program célcsoportját a 2-7 éves gyerekeket nevelő családok képezik. Lehetséges partner a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, valamint Magyar Olvasástársaság.

(További információ: Adie Batt: A könyvtár integráló szerepe: a croydoni megoldások. Könyvtári Figyelő. 2004.3. <http://epa.oszk.hu/00100/00143/00052/batt.html>, valamint <http://www.bookstart.co.uk>)

Az elektronikus információszerzés elsajátítása

Az iskola munkájának támogatása a könyvtár által. Tevékenység: az elektronikus forráshasználatra épülő feladatok kidolgozása. A cél az információtömegben való eligazodáshoz szükséges készségek fejlesztése. A program célcsoportját a 6-14 éves korú gyerekek képezik. A tevékenység eredményeként fejlődik a diákok tanulmányozó-elemző olvasási készsége, fejlődnek a kommunikációs és kognitív képesség, valamint kialakul a szöveges forrásokhoz való kritikus viszonyulás.

A Gyerekirodalmi Adatbázis használatának elsajátítása

A tevékenység: az adatbázis iskoláskorú gyerekekkel és szüleikkel való megismertetése. A cél, hogy az óvodás és iskolás gyerekek könnyebben jussanak hozzá számukra megfelelő olvasnivalóhoz. Az adatbázis lehetőséget nyújt az életkor, a nem és témakör szerinti keresésre.

Adj mindennap 15 percet gyermekednek!

Skandináv példa alapján országos mozgalom indítása, amely során a szülőket meggyőzik arról, hogy naponta 15 percet kizárólag meséléssel, olvasással töltsenek gyermekeik mellett. Kialakul a történet iránti fogékonyság, az igény az olvasásra, felolvasásra. Közreműködő partnerek lehetnek a különböző rádióadók, a televíziók, a lapok, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, valamint a Magyar Olvasástársaság.

(További információ: Az olvasó Finnország. Könyvtári Figyelő 2007. 2. Forrás: *_itausaâ Finlândiâ / Galina Vladimirovna Varganova*. In: *Bibliotekovedenie* 2006. 4.no. 92-98.p.

Ültessünk fát!

Az iskolai könyvtárak közreműködésével a diákok összegyűjtik, s egy-egy stilizált falevélre felírják legkedvesebb könyvük címét. A könyvtárban felállított fára feltűzik a színes leveleket, s így kialakul egy adott iskola kedvenc olvasmányainak gyűjteménye. A legtöbb szavazatot kapott műveket a tanítás során a pedagógusok felhasználhatják - elsősorban olvasás, magyar és osztályfőnöki órán. A cél a könyvekről történő beszélgetés segítése. Az iskolai könyvtár és a tanulók kapcsolatának erősítése. A program Hock Zsuzsa pedagógiai szakértő ötlete nyomán valósult meg, s 2007-re már számos fővárosi iskola nagy sikerű rendezvényévé vált.

(További információ: *Csodaceruza*. 32-33. szám. 74.p.)

Az olvasás hete

Svéd minta alapján - az iskola által kijelölt héten a tanítás kezdetekor minden osztályban az első 20 percet olvasással töltik a gyerekek. Minden tanuló az általa kiválasztott könyvet olvassa magában. Az olvasás hetét megelőző héten minden osztály ellátogat az iskolai könyvtárba, ahol az egyes évfolyamok, korosztályok számára ajánlanak olvasnivalót, így készülnek fel olvasnivalóval a következő hétre. Az olvasás hetén az általános iskola 4. osztályosai felolvasásokat tartanak elsősöknek. Ilyenkor rövidebb történeteket, meséket olvasnak a gyerekek kisebb társaiknak. A könyvek kiválasztása a könyvtárossal és az osztálytanítóval közösen történik. Ez alkalommal a gyerekek számbavehetik azokat a könyveket, amelyek számukra a legemlékezetesebbek voltak, s ezekkel közvetlenül megismertethetik az iskola legkisebbjeit. A cél a közös könyvtárlátogatás, a könyvekről való beszélgetés inspirálása.

(További információ: <http://melissaofficialis.blogspot.com/2008/01/ktelez-olvasmny-magyar-iskolkban.html>)

Könyvtári plakátok készítése

A fiatalok számára vonzó módon (nyelvi és képi világgal) igyekeznek az olvasást népszerűsíteni plakátok segítségével.

(További információ: http://www.ki.oszk.hu/kf/e107_plugins/content/content.php?cat.17.view)

Könyvtári Figyelő. 2007/3. 436-449. p.)

Mindenki unokája

Svéd minta alapján nyugdíjasokat képeznek ki a könyvtárakban, akik vállalják, hogy óvodákban felolvassanak. A részt vevő nyugdíjasok egy felkészítő tanfolyamon (egy olvasókörben) vesznek részt a könyvtárban, ahol a gyerekek nyelvi fejlődéséről, az óvodák működéséről és a gyerekirodalomról hallgatnak előadásokat. A felolvasók saját gyerekkoruk és mai kedvencek meséit olvassák fel. A nyugdíjasok önkéntesként végzik ezt a munkát.

A cél generációk és etnikai csoportok közötti találkozóik létrehozása az óvodákban.

(További információ: A Mindenki unokája nevű szervezet honlapja: <http://www.allasbarnbarn.nu/>)

Híradás a mozgalomról a svéd lapokban:

<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=113&a=411463&ref=puff>

Magyar hivatkozás: <http://melissaofficialis.blogspot.com/2008/04/mindenki-unokja-avagy-egy-svd.html>)

Sosem késő!

A program célcsoportját az alapképzettségi hiányosságokkal küszködő halmozottan hátrányos helyzetben élő romák és nem romák, valamint az iskolai oktatásból kimaradó és tanulmányaikat nem folytató, iskolaköteles magántanulók – vagyis – analfabéták, funkcionális analfabéták és az elsődleges munkaerőpiacra, valamint munkaerőpiaci-képzésre való felkészítést igénylők képezik. A cél az alapkészségek oktatása felnőttek számára, akik ideje korán kimaradtak az iskolarendszerű képzésből, s

nem sajátították el vagy nem megfelelő szinten sajátították el az írás és olvasás készségét. Részvétel az iskolarendszerű felnőttoktatást és továbbképzést végzők, lakossági csoportok és munkahelyekhez kapcsolódó szolgáltatók segítségével. Az érintettek a program végére elsajátítják a biztos alapvető írás, olvasási és számolási készséget, és sikeresen befejezik az iskolai tanulmányaikat. A résztvevők olyan viselkedési mintákat sajátítanak el, melyek nagyban elősegítik a jövőbeni munkahelyi beilleszkedést, felkészülnek a tartós munkavégzésre. Elsajátítják továbbá a munkaerőpiacon történő helytálláshoz nélkülözhetetlen kompetenciákat. A cél az érintettek reális önképének kialakítása az új helyzetekhez és személyekhez igazodó pozitív gondolkodási mód segítségével. Működő modell: Tápiószecsői cigánypasztoráció 2006-2008.

Lehetséges partner a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint a Jezsuita Rend

(További információ: Szemes Zsuzsa: A Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya cigánypasztorációs - és alapkészség fejlesztési programja Tápiószecsőn

<http://www.parbeszed.com/main.php?folderID=1585&articleID=5656&ctag=articlelist&iid=1>)

A kortárs magyar prózairodalom népszerűsítése

Cél az olvasók kortárs magyar szerzőkkel és irodalommal való, a kortárs szerzők és művek szélesebb olvasói körrel való megismertetése. A program célcsoportját a felnőttek, különös tekintettel az idősebb korosztály képezi. Tevékenység: a rádiók bevonásával hangoskönyvek sugárzása. Közreműködő partner lehet a Magyar Rádió.

Találkozás a külföldi kortárs próza hazai fordítóival

Ennek a projektnek is célcsoportját a felnőttek, különös tekintettel az idősebb korosztály képezi. Író-olvasó találkozók keretében beszélgetés a fordítás kulisszatitkairól, ismerkedés a szerzők életművével, mely felolvasóestek során előadóművészek bevonásával valósul meg. A rendezvények helyszínei lehetnek a könyvtárakon kívül még az idősothtonok.

Mes-Éd projekt

A foglalkozások célcsoportját hátrányos helyzetűek, különös tekintettel cigányok képezik. Csoportfoglalkozások keretében az anyák készségszintre fejlesztik az egyszerű mesék olvasását. Minden héten kapnak egy új gyerekkönyvet, azzal gyakorolnak, hazaviszik azokat, és olvasnak belőle a gyermekeiknek minden nap. Ez olyan készségekkel, és az ezekből fakadó önbizalommal ruházza fel az édesanyákat, amely készségeket azonnal hasznosíthatnak is a gyermekeikkel való kapcsolatban. A cél szelíd eszközökkel megtörni a tanulás hiányának ördögi körét mesék olvasásán keresztül. Az édesanyák könyvekhez és tanuláshoz való viszonyának megváltoztatása, amely természetszerűleg átadódik a gyermekekre is. Az iskolába kerülő gyerekekben pozitív viszony alakulhat ki a könyvekkel és az olvasással kapcsolatban. Így nagyobb lehet az esélyük arra, hogy a tanulás területén sikeresek legyenek.

A Mes-Éd projektet az ENSZ az UNESCO által 2001-ben meghirdetett „A béke és erőszakmentesség kultúrájának évtizede” hivatalosan bejegyzett partnerszervezetei sorába választotta. 2006-ban a projekt 5 tanfolyama sikerrel zárult Törökszentmiklóson, Sarkadon és Jászfákóalmán. Elkezdődött a további csoportvezetők képzése.

(További információ: <http://www.bahai.hu/programok/mesed.html>
<http://www.romnet.hu/hirek/hir0608216.html>)

Teljes Nyelv

A célcsoportot a hátrányos helyzetű vagy nem magyar anyanyelvű általános iskolások, különös tekintettel az alsó tagozatosok képezik. A cél a hatékony írás- és olvasástanítás hátrányos helyzetű vagy nem magyar anyanyelvű gyerekeknél, a saját olvasmányélmény szerzése, amely érdeklődést kelt a gyerekekben a könyvek iránt. Olyan tevékenységek végzése, amelyekben szükség van írás- és olvasástudásra: történetek dramatizálása; saját történet írása. A tevékenység: közismert, népszerű írók felolvasásai, általuk vezetett foglalkozások. A kezdeményezés új-zélandi modell néven lelhető fel a szaksajtóban. Honosították Svédországban, ahol Rynkeby-modell néven vált ismertté.

Az eredmény: az írás- és olvasástanulás során elsajátított készségek más tantárgyak tanulásakor is hasznosultak; a programban részt vevő gyerekek kifejezőkészsége növekedett; 3 év alatt a gyerekek 400 könyvet olvastak el; a könyvtár és az iskola kapcsolata intenzívebbé vált; az olvasás iránti vágy fokozódott; a gyerekek általános műveltsége jól érzékelhetően növekedett; a tantermekben szakszerűen válogatott osztálykönyvtárak alakultak.

(További információ: <http://www.opkm.hu/konyvesnevelés/2001/2/cikk18.html>)

Diszlexiás gyerekek olvasástanulását segítő program

A program célcsoportját az általános iskolás gyerekek képezik. A cél a problémamentes olvasáshoz szükséges készségek kialakítása, a beszéd-készség, a betűk pontos ismeretének, megkülönböztetésének fejlesztése, az összeolvasás tanítása, a szó- és a mondatolvasási készség kialakítása a Varázsbetű program segítségével. A szakemberekkel (logopédus, fejlesztő pedagógus) történő tanuláson, fejlesztésen túl az iskolán kívüli gyakorlás lehetőségének biztosítása könyvtári környezetben (a helyszín biztosításával) számítástechnikai háttér segítségével. Várható eredmény az olvasási nehézséggel küzdők számának csökkenése.

(További információ: <http://www.varazsbetu.hu>)

Jelnyelvi tolmács biztosítása különböző könyvtári rendezvényeken

A hallássérültek egy része azért szorul ki a könyvtári szolgáltatások egy részéből, mert nem megoldott a jeltolmácsolás a rendezvényeken. A könyvtárak ezért tolmácsok szolgáltatásait vennék igénybe. A célcsoportot a hallássérültek képezik. Várható az olvasók számának emelkedése az érintettek köréből. Lehetséges partner a Siketek és Nagyothalók Országos Szövetsége (SINOSZ).

(Kapcsolatfelvételi lehetőség: www.sinosz.hu)

Siketek és nagyothallók beszédfejlesztése Beszédmester program segítségével

A cél a hallássérült gyermekek olvasásfejlesztése, valamint beszédhibáik korrekciója könyvtári környezetben számítógépes háttér biztosításával. A Beszédmester program hatékonyan támogatja a hallássérült gyermekeket az érthető beszédartikuláció elsajátításában. A hallássérültek beszédképzésének terápiája hagyományosan óriási türelmet és a szurdopedagógus állandó jelenlétét igényli, ugyanis a helyes hangképzés rögzítéséhez rengeteg ismétlésre és a pedagógus folyamatos korrekciójára van szükség. Ezt az ún. automatizálási folyamatot nagyban felgyorsítja és egyszerűbbé teszi a szoftver, amellyel a gyakorlás részben önállóan is végezhető.

A szoftver olvasásfejlesztő moduljának célja, hogy játékos feladatokon és automatikus beszédfelismerésen keresztül a gyermek - a számítógépet motivációs eszközként használva - minél könnyebben és gyorsabban megtanulja a fonéma-graféma, ill. graféma-fonéma megfeleltetéseket. A program az általános olvasásfejlesztésen túl használható a részképességükben sérült gyermekek fejlesztő terápiájában, segítheti a diszlexia-terápiát és egyes beszédhibák kezelését is. A program szabad hozzáférésű. Lehetséges partner a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége.

(További információ: <http://www.inf.u-szeged.hu/beszedmester/>)

Források:

- ¹ Péterfi Rita: Olvasóközpontú olvasásfejlesztés. Könyvtári Figyelő. 2007/3. 24-36. p. http://www.ki.oszk.hu/kf/e107_plugins/content/content.php?content.69
- ² A németországi gyakorlat, a Nürnbergben folyó ilyen irányú fejlesztő tevékenység bemutatására egy, a Könyvtári Figyelőben megjelenő írásban kerül sor.
- ³ Az összeállítás elkészítésében közreműködött: Hock Zsuzsa pedagógiai szakértő (Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet), Kis Klára és Marosán Ágnes könyvtárosok (Könyvtári Intézet), Oláh Anna etnikai referens (XVIII. kerületi Polgármesteri Hivatal) és Vraukóné Lukács Ilona könyvtáros (Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Nyíregyháza).